

УДК 614.8+378.2

Розвиток соціального інтелекту як складова психолого-педагогічної підготовки фахівців при вивченні безпеки життєдіяльності у військовому виші

О.А. Макогон¹, О.О. Дичко², М.М. Кірієнко³, П.А. Білим⁴, С.А.Новік⁵

^{1, 2} Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «ХПІ» (м. Харків, Україна), e-mail: 1helmtkg@ukr.net, 2dss_tsd_fvp@ukr.net

³ Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка (м. Харків, Україна), e-mail: 3voenpred314@ukr.net

⁴ Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова (м. Харків, Україна), e-mail: pashha56@ukr.net

⁵ Національний технічний університет «ХПІ» (м. Харків, Україна), e-mail: svtnov@gmail.com

Професійна діяльність військовослужбовців передбачає не тільки запобігання небезпеки, відповідальність за життя людей, а й вимагає від нього відповідного рівня нервово-психічного стану, адекватності та успішності соціальної взаємодії. У військовому виші безпека життєдіяльності не є профільною дисципліною, тому офіцер-командир в ході психолого-педагогічного спілкування стикається з необхідністю експрес-вивчення індивідуальних психологічних особливостей кожного військовослужбовця.

В статті проведено дослідження залежності рівня соціального інтелекту індивіда і його психологічної підготовки до безпечної поведінки в стресовій або постстресовій ситуації, а також визначаються основні методичні прийоми, необхідні для впровадження в освітній процес психолого-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів.

Одним з компонентів психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях є соціальний інтелект, високий рівень якого сприяє подоланню екстремальних ситуацій. Кореляційний аналіз показників рівня вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки і показників соціального інтелекту дає можливість зробити висновки про соціальний інтелект як важливу компоненту в підготовці майбутніх офіцерів, необхідну для збільшення надійності та ефективності їх професійної діяльності, збереженню життя і здоров'я підлеглих.

Якісне оволодіння психолого-педагогічними навичками тільки через підвищення соціального інтелекту в умовах військового вишу, як і будь-якого іншого закладу закритого типу, має специфіку. В якості методичного інструментарію пропонується розглянути комплекс заходів, спрямованих на розвиток загально-навчальних навичок курсанта. Показано, що їх розвиток знаходиться у невід'ємному кореляційному взаємовпливі з рівнем соціального інтелекту. Розвиток загально навчальних навичок сприяє послабленню кореляційного зв'язку соціального інтелекту з рівнем вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки.

Ключові слова: психолого-педагогічна підготовка, розвиток соціального інтелекту, кореляційна плеяда, загально-навчальні навички.

Постановка проблеми та завдання дослідження. Особливі умови, в яких може опинитися військовослужбовець, як правило, викликають у нього психологічну та емоційну напруженість. Для командира потрібне не тільки знання психології, але і розуміння суті ситуацій, що мають місце. Це дозволить йому правильно організувати свою роботу, сприятиме підвищенню та розвитку духовних та фізичних можливостей, що в свою чергу призведе до підвищення надійності та ефективності професійної діяльності всього підрозділу, збереження життя та здоров'я підлеглих.

При підготовці спеціалістів БЖД окрема увага приділяється вивченню їх особистісних якостей, рис характеру, темпераменту, переконань, й відповідно, можливостей.

У військовому виші безпека життєдіяльності не є профільною дисципліною, тому офіцер-командир в ході психолого-педагогічного спілкування стикається з необхідністю експрес-вивчення індивідуальних психологічних особливостей кожного військовослужбовця.

Події останніх років показали, наскільки важливою є психологічна готовність військовослужбовців до роботи в екстремальних ситуаціях. Їх професійна діяльність передбачає не тільки уникання небезпеки, відповідальності за життя людей, а й вимагає стабільності нервово-психічного стану, адекватності та успішності соціальної взаємодії.

В бойових умовах традиційні методи морально-психологічного забезпечення зазвичай не

працюють. Молоді командири, найчастіше, не мають не тільки професійного, але й банального життєвого досвіду, а до того ж не мають часу на діагностику і організацію якихось довготривалих досліджень в області безпеки життєдіяльності своїх підлеглих.

Вищевказане обумовлює актуальність дослідження взаємозв'язків рівня розвитку психологічних якостей особистості та її соціального інтелекту, а також чинників що мають вплив на якість цих взаємозв'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основним критерієм роботи вишу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці. Сучасний стан розвитку вищої освіти характеризується підвищенням інтересом до впровадження новітніх дидактичних технологій у навчальний процес. Згідно із Законом України "Про вищу освіту" новий підхід до професійної підготовки майбутніх кадрів спрямований на усунення невідповідності знань курсантів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам [1].

Основними методами психолого-педагогічної підготовки в області БЖД можна вважати наступні: спостереження, бесіда і експеримент. Метод спостереження дозволяє пізнати психічні якості особистості в динаміці реального життя. Бесіда є більш активним методом. З неї можна почерпнути відомості про переконання людини, мотиви і цілі його вчинків, інтереси, ставлення до роботи і т.п. Але одним з ефективних способів пізнання індивідуума є експеримент, який проводиться за допомогою тестування або спеціальних приладів.

Традиційно основними психолого-педагогічними навичками, які повинен опанувати майбутній офіцер в курсі вивчення БЖД, можна вважати наступні:

1. Проведення психологічного обстеження для вивчення індивідуальних психологічних особливостей кожного підлеглого;
2. Готовність до здійснення професійної діяльності в екстремальних умовах, зокрема, цілеспрямована психологічна підготовка;
3. Надання екстреної психологічної допомоги в загальній системі підготовки та навчання;
4. Розробка та проведення заходів з профілактики небажаних наслідків, пов'язаних з професійною діяльністю.

Сьогодні необхідно вести пошук ефективних форм і методів навчання, вдосконалення програм, навчальних планів, розроблення нових навчальних методик [2 - 4].

Метою статті є дослідження залежності рівня соціального інтелекту індивіда і його психологічної підготовки до безпечної поведінки в стресовій або постстресовій ситуації, а також визнача-

ються основні методичні прийоми, необхідні до впровадження в освітній процес для якісної психолого-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів.

Виклад основного матеріалу.

Авторами розглядаються умови ефективної реалізації зазначених психолого-педагогічних навичок у роботі командира. За необхідне пропонується вважати достатній рівень розвитку соціального інтелекту майбутнього офіцера. Виконуючи регулюючу функцію в міжособистісному спілкуванні, соціальний інтелект забезпечує толерантність у відносинах з людьми.

Розвиток соціального інтелекту дозволяє виділяти значущу інформацію, це особливо важливо, тому що люди не тільки обмінюються знаннями, а й прагнуть у своїх поглядах дійти спільного знаменника. Це можливо лише за умови, що інформація не тільки прийнята, але і зрозуміла і осмислена.

Комунікативний вплив, як результат обміну інформацією, можливий лише тоді, коли людина, що направляє інформацію, і людина, що приймає її, володіють єдиною або подібною системою кодифікації і декодифікації. Це особливо важливо тому, що комунікатор і реципієнт в комунікативному процесі постійно міняються місцями. Всякий обмін інформацією між ними можливий лише за умови, що знаки, і головне, закріплені за ними значення, відомі всім учасникам комунікативного процесу. Тільки прийняття єдиної системи значень забезпечує можливість партнерів розуміти один одного. Саме ці здібності можуть розвиватися і вдосконалюватися завдяки соціальному інтелекту.

Результати кореляційного і факторного аналізу в середовищі курсантів показали, що рівні психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях і соціального інтелекту добре корелюють між собою і створюють один і той же фактор (тобто, чим вищий рівень соціального інтелекту, тим вище рівень психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях).

Після проведення соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на підвищення рівня соціального інтелекту, результати повторної психодіагностичної процедури і критерію достовірності зсуву показали, що рівень соціального інтелекту підвищився в експериментальній групі, а в контрольній групі залишився без змін. Таким чином, соціально-психологічний тренінг, спрямований на підвищення рівня соціального інтелекту, може бути рекомендований в якості одного із способів підвищення готовності до діяльності в екстремальній ситуації і використаний в підготовці майбутніх офіцерів.

Розглянемо складові психолого-педагогічної підготовки курсантів і рівень оволодіння ними в залежності від показників соціального інтелекту:

П1 – формування системи знань, вмінь і навичок безпечної поведінки та переконаності в їх істинності.

П2 – виховання характеру і особистісних якостей, що сприяють попередженню і подоланню небезпечних ситуацій.

П3 – психологічна підготовка до безпечної поведінки.

П4 – фізична підготовка до дій в екстремальних ситуаціях.

Виділимо наступні чинники соціального інтелекту:

SQ1 – розуміння конструктивних елементів поведінки, вміння виділяти з отриманої інформації словесну і невербальну експресію поведінкових реакцій.

SQ2 – розуміння класів поведінки, уміння розпізнати серед потоку інформації загальні властивості ситуаційної або експресійної інформації про поведінкові реакції.

SQ3 – розуміння систем поведінки, здатність розуміти логіку формування цілісних ситуацій взаємодії суб'єктів, сенс їх вчинків в таких ситуаціях.

SQ4 – розуміння перетворення поведінки, розуміння змін поведінки в різних ситуаційних аспектах.

SQ5 – розуміння результатів поведінки, передбачення наслідків вчинків, виходячи із наявної інформації [5 - 7].

Кореляційний аналіз (був використаний критерій Пірсона) показників рівня вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки і показників соціального інтелекту дає можливість зробити висновки про соціальний інтелект як важливу компоненту в підготовці майбутніх офіцерів, збільшенні надійності та ефективності їх професійної діяльності, збереженню життя і здоров'я підлеглих [8].

Для аналізу кореляційних залежностей був застосований метод кореляційних плеяд, проілюстрований рисунком 1.

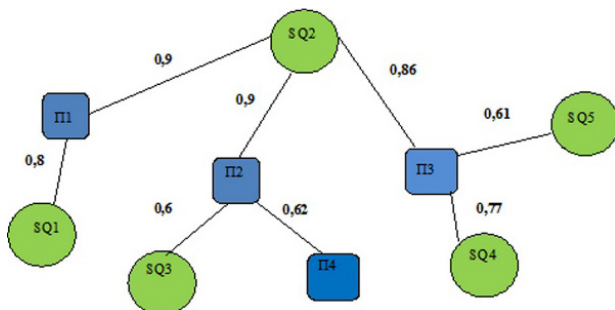

Рис. 1. кореляційна плеяда залежності рівня вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки і соціального інтелекту при низькому рівні розвитку загально-навчальних навичок

Отже, авторами був зроблений висновок про те, що одним із важливих компонентів психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях є соціальний інтелект, високий рівень якого сприяє подоланню екстремальних ситуацій.

Розглянемо зміст психолого-педагогічної підготовки у контексті якісного оволодіння загально-навчальними навичками.

Система вмінь і навичок безпечної поведінки та переконаності в їх істинності повинна бути теоретично і методично обґрунтованою і реалізовуватися через навчально-методичний комплекс, що включає в себе навчальні програми, навчальні та методичні посібники, всебічне інформаційне забезпечення навчального процесу, застосування сучасних технологій навчання.

Люди з сильним характером, розвиненими вольовими якостями, врівноважені, рішучі, сміливі, оптимістичні, гуманні, здатні тримати себе в руках, виявляють спокій, тверезість розуму навіть у край складних ситуаціях.

Психологічна стійкість до небезпечних ситуацій є вирішальним фактором виживання, так як в момент небезпеки на людей діє ряд надсильних подразників, що порушують нормальну психічну діяльність, в результаті чого виникає емоційне напруження – стрес, який сильно впливає на працездатність людини і його вміння боротися з несприятливими обставинами. Тому необхідно готувати майбутнього офіцера до адекватної поведінки в умовах непередбачених ситуацій, пов'язаних із загрозою для життя, формувати стійкість до стресів, здатність реально оцінювати обстановку, приймати швидкі і правильні рішення, не втрачати самовладання в небезпечних ситуаціях, володіти власними емоціями.

Фізична підготовка до дій в екстремальних ситуаціях, яка необхідна для розвитку фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості та ін.), що забезпечують активність дій людини і адекватність його реакцій на небезпеку і надзвичайні події [9 - 11].

Основні завдання та методи психолого-педагогічної підготовки курсантів в області БЖД.

Визначимо, що психологічна підготовка - проблема і психологічна, і педагогічна. Психологічна – тому що комплексне поєднання в освітньому процесі теоретичної, технічної, тактичної, фізичної з морально-політичною підготовкою дає підґрунтя формування психічної готовності до роботи в екстремальних ситуаціях Педагогічним аспектом названої проблеми є пошук шляхів і засобів формування в процесі навчання психічної готовності до військової служби. Педагогічними засобами можна направити протікання психічних процесів в потрібному руслі, сформувати той чи інший корисний психічний стан [12, 13].

Якісне оволодіння психолого-педагогічними навичками тільки через підвищення соціального інтелекту в умовах військового вишу, або як і будь-якого іншого закладу закритого типу, має відповідну специфіку. В якості методичного інструментарію пропонується розглянути комплекс заходів, спрямованих на розвиток загально-навчальних навичок курсанта. Для якісної підготовки курсантов військового вишу професійне значення загально-навчальних навичок та їх розвиток пропонується розглядати в аспекті таких функцій:

Навчально-інформаційні навички сприятимуть формуванню вміння знаходження потрібної інформації, виділення її із загального інформаційного потоку, опрацювання та використанню для рішення задач професійної спрямованості;

Навчально-інтелектуальні навички допомагають накопичувати необхідні знання, працювати з літературою, опановувати засоби психологічного впливу і взаємодії; визначати проблему для обговорення, проблемно ставити питання, накопичувати знання і т. п.

Навчально-комунікативні навички необхідні для вміння збуджувати інтерес, увагу, спонукати до активності, переводити знання в практичні дії, оцінювати діяльність, вчинки, закріплювати знання і вміння військовослужбовця відповідно до посадових призначень.

Навчально-організаційні навички сприяють конкретному та цілеспрямованому плануванню психолого-педагогічної підготовки курсантів, застосуванню всіх форм впливу, підвищенню культури безпеки життєдіяльності [14 -16].

Як бачимо із рис. 2, розвиток загально-навчальних навичок знаходиться у невід'ємному кореляційному взаємовпливі з рівнем соціального інтелекту та одночасно незначним чином послаблює кореляційний зв'язок останнього із рівнем вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки. Зазначимо, що в абсолютному значенні і значення показників П1-П4 вище попередніх на 3 - 5 %.

Основними методичними прийомами для створення сприятливих умов для розвитку соціального інтелекту та психолого-педагогічних навичок в умовах освітнього процесу будемо вважати:

а) розширення інформаційно-інтелектуальної бази професійної діяльності по забезпеченню безпеки життєдіяльності;

б) цілеспрямоване формування загально-навчальних навичок курсантів на заняттях;

в) забезпечення суб'єктної виключності в ситуації взаємодії та управління ними;

г) використання гуманітарного потенціалу з метою збагачення емоційно – особистісних аспектів рольової поведінки та досвіду в умовах освітнього процесу та взаємодії із провідними фахівцями галузі.

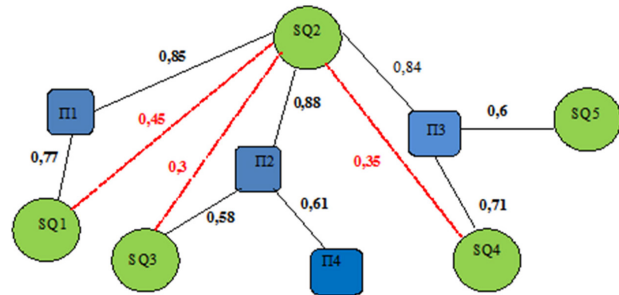

Рис. 2. кореляційна плеяда залежності рівня вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки і соціального інтелекту при високому рівні розвитку загально-навчальних навичок.

Висновки.

1. Одним із важливих компонентів психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях є соціальний інтелект, високий рівень якого сприяє подоланню екстремальних ситуацій. Рівні психологічної готовності до діяльності в екстремальних ситуаціях і соціального інтелекту добре корелюють між собою і створюють один і той же фактор.

2. Розвиток загально-навчальних навичок знаходиться у невід'ємному кореляційному взаємовпливі з рівнем соціального інтелекту та одночасно незначним чином послаблює кореляційний зв'язок останнього із рівнем вираженості навичок психолого-педагогічної підготовки.

3. Основними методичними прийомами для створення сприятливих умов для розвитку соціального інтелекту та психолого-педагогічних навичок в умовах освітнього процесу будемо вважати розширення інформаційно-інтелектуальної бази професійної діяльності по забезпеченню безпеки життєдіяльності, цілеспрямоване формування загально-навчальних навичок курсантів на заняттях, забезпечення суб'єктної виключності в ситуації взаємодії та управління ними.

Література

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Волосник А., Мухіна В. Психологічний супровід співробітників спецпідрозділів ФСБ// Розвиток особистості. – 1999. – № 1. – С. 87 -1042.

3. Методика викладання психології у вищій школі: навч. посіб. / Ю.Ю. Бойко-Бузиль, С.Л. Горбенко, М.О. Супрун та ін. – К.: Атіка, 2012. – 272 с.

4. Супрун М.О. Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України: навч. посіб. / М.О. Супрун. – К.: KIBC, 1998. – 100 с.

5. Ляховець Л.О. Особливості формування соціального інтелекту у майбутніх психологів: автореф. дис. канд. психол. наук.: спец.: 19.00.05 соціальна психологія; психологія соціальної роботи / Л.О. Ляховець – Чернігів, 2009. – 18 с.

6. Харченко С.В. Соціальний інтелект курсантів-психологів / С.В. Харченко // Матеріали 1 міжвузівський науково-практичної конференції «Формування та розвиток особистості в умовах вищих навчальних закладів МНС України». – Харків: Академія пожежної безпеки України, 2003. – С. 106 - 109.

7. Леонгард К. Акцентуированные личности. Киев, 1981.

8. Яровий А.Т., Страхов Є.М. Багатовимірний статистичний аналіз: начальнo-методичний посібник для студентів математичних та економічних фахів. – Одеса: Астропринт, 2015. – 132 с.

9. Byrne C.A., Riggs D.S. The cycle of trauma: Relationship aggression in male Vietnam veterans with symptoms of posttraumatic stress disorder // *Viol. Vict.* 1996. N 11. – P. 213 - 225.

10. Macklin M.L., Metzger L.J., Litz B.T., McNally R.J., Lasko N.B., Orr S.P., Pitman R.K. Lower precombat intelligence is a risk factor for posttraumatic stress disorder // *Journal of Consulting and Clinical Psychology.* 1998. Vol. 66, N 2. P. 323 - 326.

11. Saign P.A., Yasik A.E., Oberfield R.A., Halaman-Daris P.V., Bremner J.D. The intellectual performance of traumatized children and adolescents with or without posttraumatic stress disorder // *Journal of Abnormal Psychology.* 2006. Vol. 115. P. 332 - 340.

12. Корнійчук Ю. Психологічна підготовка / / Цивільний захист. – 2002. – № 6. – С. 30 - 32.

13. Леонова А.Б. Комплексна стратегія аналізу професійного стресу: від діагностики до профілактики і корекції // *Психологічний журнал,* 2004. – № 2. – С.75 - 85.

14. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

15. Макогон Е.А., Новик С.А. Аненкова Е.В. Формирование общеучебных навыков школьника как часть системы академических компетенций студента // *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. Тези доповідей XXIII міжнародної науково-практичної конференції (Microcad-2016).* – Харків, 2016. – 18 - 20 травня 2016р. – 6 с.

16. Макогон Е.А., Крыленко И.М., Новик С.А. Использование гуманитарного потенциала иностранного языка для решения проблем идеологической работы в неязыковых вузах // *Тезисы докладов Международной военно-научной конференции учреждения образования «Военная академия Республики Беларусь»,* – Минск, 2015–23 - 24 апреля 2015г. – 428 с.

References

1. Pro vyshchu osvitu [Elektronnyi resurs]: Zakon Ukrainy vid 1 lyp. 2014 r. № 1556-VII. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Volosnyk A., Mukhina V. Psykholohichniy su-provid spivrobotnykiv spetspidrozdiliv FSB // *Rozvytok osobystosti.* – 1999. – № 1. – S. 87 - 1042.

3. Metodyka vykladannia psykholohii u vyshchii shkoli: navch. posib. / Yu.Yu. Boiko-Buzyl, S.L. Horbenko, M.O. Suprun ta in. – К.: Atika, 2012. – 272 s.

4. Suprun M.O. Osnovy profesiinoho samovykhovannia maibutnoho spivrobotnyka MVS Ukrainy: navch. posib. / M.O. Suprun. – К.: KIVS, 1998. – 100 s.

5. Liakhovets L.O. Osoblyvosti formuvannia sotsialnoho intelektu u maibutnikh psykholohiv: avto-ref. dys. kand. psykhol. nauk.: spets.: 19.00.05 sotsialna psykholohiia; psykholohiia sotsialnoi roboty / L.O. Liakhovets – Chernihiv, 2009. – 18 s.

6. Kharchenko S.V. Sotsialnyi intelekt kursantiv-psykholohiv / S.V. Kharchenko // *Materialy 1 mizhvuzivskiy naukovopraktychnoi konferentsii «Formuvannia ta rozvytok osobystosti v umovakh vyshchikh navchalnykh zakladiv MNS Ukrainy».* – Kharkiv: Akademiia pozhezhnoi bezpeky Ukrainy, 2003. – S.106 - 109.

7. Leongard K. Akcentuirovannye lichnosti. Kiev, 1981.

8. Yarovy A.T., Strakhov Ye.M. Bahatovymirnyi statystychnyi analiz: nachalno-metodychnyi posibnyk dla studentiv matematychnykh ta ekonomichnykh fakhiv. – Odessa: Astroprynt, 2015. – 132 s.

9. Byrne C.A., Riggs D.S. The cycle of trauma: Relationship aggression in male Vietnam veterans with symptoms of posttraumatic stress disorder // *Viol. Vict.* 1996. – N 11. – P. 213 - 225.

10. Macklin M.L., Metzger L.J., Litz B.T., McNally R.J., Lasko N.B., Orr S.P., Pitman R.K. Lower precombat intelligence is a risk factor for posttraumatic stress disorder // *Journal of Consulting and Clinical Psychology.* 1998. Vol. 66, N 2. – P. 323 - 326.

11. Saign P.A., Yasik A.E., Oberfield R.A., Halaman-Daris P.V., Bremner J.D. The intellectual performance of traumatized children and adolescents with or without posttraumatic stress disorder // *Journal of Abnormal Psychology.* 2006. – Vol. 115. – P. 332 - 340.

12. Korniiichuk Yu. Psykholohichna pidhotovka / / Tsyvilnyi zakhyst. – 2002. – № 6. – S. 30 - 32.

13. Leonova A.B. Kompleksna stratehiia analizu profesiinoho stresu: vid diahnostyky do profilaktyky i korektsii // *Psykholohichniy zhurnal,* 2004. – № 2. – S.75 - 85.

14. Ortynskyi V.L. Pedahohika vyshchoi shkoly. – К.: Tsentri uchbovoi literatury, 2009. – 472 s.

15. Makogon E.A., Novik S.A., Anenkova E.V. Formirovanie obshcheuchebnyh navykov shko-l'nika kak chast' sistemy akademicheskikh kompetencij studenta // Informacijni tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnologiya, osvita, zdorov'ya. Tezi dopovidej HXIII mizhnarodnoї naukovo-praktichnoї konferencii (Microcad-2016). – Harkiv, 2016. – 18 - 20 travnya 2016 r. – 6 s.

16. Makogon E. A., Krylenko I.M., Novik S.A. Ispol'zovanie gumanitarnogo potenciala inostrannogo yazyka dlya resheniya problem ideologicheskoy raboty v neyazykovykh vuzah. // Tezisy dokladov Mezhdunarodnoj voennonauchnoj konferencii uchrezhdeniya obrazovaniya «Voennaya akademiya Respubliki Belarus'», – Minsk, 2015. – 23 - 24 aprelya 2015 g. – 428 s.

Аннотация

Развитие социального интеллекта как составляющая психолого-педагогической подготовки специалистов при изучении безопасности жизнедеятельности в военном ВУЗе

Е.А. Макогон, А.А. Дичко, Н.М. Кириенко, П.А. Билым, С.А. Новик

Профессиональная деятельность военнослужащих предполагает не только предотвращение опасности, ответственность за жизни людей, но и требует от него оптимального уровня нервно-психического состояния, адекватности и успешности социального взаимодействия. В военном вузе безопасность жизнедеятельности не является профильной дисциплиной, поэтому офицер-командир в ходе психолого-педагогического общения сталкивается с необходимостью экспресс-изучения индивидуальных психологических особенностей каждого военнослужащего.

В статье проведено исследование зависимости уровня социального интеллекта индивида и его психологической подготовки к безопасному поведению в стрессовой или постстрессовой ситуации, а также определяются основные методические приемы, необходимые для внедрения в образовательный процесс психолого-педагогической подготовки будущих офицеров.

Одним из компонентов психологической готовности к деятельности в экстремальных ситуациях является социальный интеллект, высокий уровень которого способствует преодолению экстремальных ситуаций. Корреляционный анализ показателей уровня выраженности навыков психолого-педагогической подготовки и показателей социального интеллекта дает возможность сделать выводы о социальном интеллекте как важном компоненте в подготовке будущих офицеров, повышении надежности и эффективности их профессиональной деятельности, сохранении жизни и здоровья подчиненных.

Качественное овладение психолого-педагогическими навыками только через повышение социального интеллекта в условиях военного ВУЗа, как и любого другого заведения закрытого типа, имеет специфику. В качестве методического инструментария предлагается рассмотреть комплекс мер, направленных на развитие общеучебных навыков курсанта. Показано, что развитие общеучебных навыков находится в положительной корреляционной взаимосвязи с уровнем социального интеллекта. Развитие общеучебных навыков способствует ослаблению корреляционной связи социального интеллекта с уровнем выраженности навыков психолого-педагогической подготовки.

Ключевые слова: психолого-педагогическая подготовка, развитие социального интеллекта, корреляционная плеяда, общеучебных навыки.

Abstract

Development of Social Intellect as a Component of Psychological and Pedagogical Training of Specialists in the Study of Life Safety in Military Academic Institutions

H.A. Makogon, A.A. Dychko, M.M. Kirienko, P.A. Bilym, S.A. Novik

Professional activity of military personnel involves not only prevention of danger, responsibility for lives of people, it also requires the optimum level of a neuropsychological state, adequacy and success in social interaction.

In military academic institutions life safety is not a specialized discipline, therefore, in psychological and pedagogical communication the officer-commander has to study rapidly individual psychological characteristics of every serviceman.

The article investigates the dependence between the level of social intellect of an individual and his psychological preparation for safe behavior in stress or post-stress situations. It also determines basic methodical receptions to be used in psychological and pedagogical training of future officers.

Social intellect is a component of psychological readiness to activities in extreme situations, its high level helps to overcome them.

Correlation analysis of indicators of the skills level, obtained in psychological and pedagogical training, and indicators of the social intellect has led to the following conclusion: social intellect is an important component in the training of future officers, it helps to improve the reliability and efficiency of their professional activities, preserve life and health of subordinates.

Quality learning of psychological and pedagogical skills only through the improvement of social intellect in military academic institutions, as well as in any other institution of closed type, has its own specificity. It is proposed to consider a set of measures aimed at the development of cadets' general educational skills as a methodological tool.

It is shown that the development of general educational skills is in a positive correlation with the level of social intellect.

The development of general educational skills contributes to the weakening of the correlation bond between the social intellect and the level of psychological and pedagogical training.

Keywords: *psychological and pedagogical training, development of social intellect, correlation pleiad, general educational skills.*

Представлено від редакції: В.І. Мельник / Presented on editorial: V.I. Melnik

Рецензент: В.С. Шерстюк / Reviewer: V.S. Sherstuk

Подано до редакції / Received: 16.09.2015